

KEŞANLI ALİ DESTANI (1964) HALDUN TANER (1915 – 1986)

Genel Bakış

Taner'in 1962 yılında kaleme almış olduğu tiyatro oyunu ilk defa 31 Mart 1964 tarihinde Gülriz Sururi – Engin Cezzar Topluluğu'nun gösterimiyle sahneye koyulmuştur. Genco Erkal'ın sahne düzeni, Duygu Sarioğlu'nun sahne tasarımı Nil Gerede'nin kostüm tasarımları ve Yalçın Tura'nın müziğiyle gösterime girer. İlk gösteriminin ardından başlangıçta Türkiye'de, ardından da dünya tiyatro sahnelerinde büyük ilgi gören *Keşanlı Ali Destanı* binlerce defa sahnelenmiştir. Birçok yabancı dile çevrilen eser; İngiltere, Almanya, Lübnan, Çekoslovakya, Macaristan, Fransa ve Yugoslavya gibi ülkelerin sahnelerinde kapalı gişe oynanmıştır. Brecht'in epik tiyatro kuramıyla göstermecilik uygulamaları aynı oyunda kullanmış olan Taner "epik-göstermecilik" tiyatro anlayışı aracılığıyla kendi toplumuyla ilgili sorunlara daha somut bir biçimde yaklaşmaya çalışmıştır. Taner, yerli gösteri sanatlarımızın uygulamalarını da eserinde kullanarak Türkiye toplumunun her kesiminden insana tiyatroyu sevdirmeyi başarmıştır. Ayşegül Yücel, eserin muhtevasıyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: "1960'lı yıllar, toplumun kendi gerçeklerini görmeye, sorunlarını anlamaya, bu sorunların çözümüne ulaşmaya yöneldiği, düşünce özgürlüğüne sahip çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde tiyatro yazarları da aynı doğrultuda daha önce irdelenmemiş toplumsal gerçeklere ve sorunlara yönelirler. Toplumca olduğu denli yazarlarımızca da irdelenen sorunların başında toplum içindeki üretim ilişkileri, buna bağlı olarak toplumun çeşitli kesimleri arasındaki ilişki ve çelişkiler, demokrasi düzeni içinde politik güç ve parasal kazanç sağlama yolunda oynanan oyunlar gelmektedir. Keşanlı Ali Destanı her üç sorunu da içeren konuyla seyircinin ilgisini ve sevgisini kolayca kazanmıştır" (Yüksel, 1986, s. 66). Sinekli mahallesinde yaşayan kurgusal kişiler üzerinden toplumda yaşanan sanayileşme, kentleşme ve göç gibi konulara değinilen eser, iki perde ve on beş tabloda oluşmaktadır. Biçimsel ve biçimsel açıdan da oldukça yenilikçi niteliklere sahip olan eserde Taner "And'in önerdiği kullanımların hepsini gerçekleştirmiş, «ulusal deyişe yaklaşma» yolunda «en başarılı kuramcı» ve «uygulayıcı» olarak öne çıkmıştır. Oyunun sonunun «değiştirilebilirliği» ile «açık biçim»in çağdaş, uyarıcı bir ileti oluşturmada tam verimle değerlendirildiğini gösteren Keşanlı Ali Destanı, geleneksel öğeleri çağdaş ulusal tiyatroya ulaşma yolunda başarıyla kullanan bir «öncü» yapıt niteliği taşımaktadır" (Yüksel, 1986, s. 187).

Özet

"Sinekli'de haraç alma ilkesine dayalı zorba bir düzen egemendir. Kabadayılık, kavga, cinayet kol gezmektedir. Sinekli halkı dardadır; haklarını koruyacak, çıkarlarını kollayacak bir "kahraman" yaratmak zorundadır. Bu noktada Brecht'in *Galile'nin Yaşamı*'nda Galile'ye söylediği, "Yazıklar olsun kahramana gereksinim duyan ülkeye" sözünü anımsamamak olanaksız. Sinekli tüm ülkedir; her bunalım aşamasında kendine bir kahraman aramış, bulduğu kurtarıcıları kısa zamanda tüketerek yenilerinin peşine düşmüş, yine de bir türlü sorunlarından kurtulamamış bir ülkenin yalın simgesi (...) Sinekli'nin kahramanı Ali'dir. Keşan'dan gelme, sevgilisi Zilha'nın dayısını öldürdüğü için dört yıldır içerde olan, yokluğunda "kursun islemez" niteliği kazanmış, adına destan yazılmış, oyunda Zilha'nın tabiriyle çulsuz, sahipsiz Ali... Çamur İhsan'ı gerçekten öldürüp öldürmediği belli değildir, ama tüm umudunu Ali'ye bağlayan mahalleli, gerçeği istediği biçimde saptamıştır bir kez". (Kavrakoğlu, 2011, s. 16-17). Cezaevinde bulunduğu dönem içinde hakkında çıkan bir haber ve dedikodular sayesinde Sinekli'de efsaneleşmiş olan Keşanlı Ali, af yarasından faydalanarak serbest bırakılır ve mahalleliler tarafından bir kahraman gibi karşılanır. Keşanlı Ali, güvenilir adamlarıyla birlikte muhtarlık seçimlerini kazanabilmek için çeşitli yöntemler düşünür. Fakat akla gelen ve yapılmasına karar verilen yöntemlerin hepsi kanun dışıdır. Sinekli'de yapılan muhtarlık seçimlerini, Teke Kazım, Kürt Sabri ve Çakal Rüstem gibi rakiplerinin karşısında, insanlara rüşvet vererek ve oylarda usulsüzlük yaparak Keşanlı Ali kazanır. Keşanlı Ali taraftarları, kahraman yöneticilerine kavuştukları için oldukça mutludurlar fakat mahallenin yönetim anlayışında köklü bir değişiklik görülmez. Keşanlı Ali'nin söylediği her şey ferman niteliğindedir ve mahalle onun izin verdiği kadar refaha kavuşur. Memurlar, bürokratlar ve siyasiler arasında yapılan yolsuzlukların aynısı, devlet dairesi gibi kullanılan kahvehanede de yapılmaktadır.

Keşanlı Ali mahallenin yönetimiyle uğraşıyor olsa da aslında akli sevdiği kadın Zilha'dadır. Onunla barışabilmek için girişimlerde bulunur hatta dayısını öldürmediğini itiraf eder. Fakat göreviyle aşkı arasında karar vermek zorunda kalan Keşanlı Ali, daima görevi tercih eder. Hela bekçiliği yapan Zilha'yla Onaran ailesinin varisi Bülent, bir gün helanın önünde karşılaşırlar. Eşi Nevvare tarafından terk edilmiş olan Bülent Zilha'yı ona benzetir ve onu görür görmez bayılır. Profesör, Zilha'yı Onaranların evine yerleştirir ve Bülent'e yaptığı psikanalizlerle Zilha'nın Nevvare olduğuna ona inandırır. Zilha, daima hayalini kurduğu şatafatlı yaşama kavuşur. Fakat Keşanlı Ali Zilha'ya mahalleye geri dönmesi konusunda tehditler savurur. Zilha, Bülent'le düğünlerinin olduğu gün Nevvare'nin geri dönmesi üzerine bütün gerçekleri öğrenir. Bundan dolayı düğün günü evi terk edip mahalleye geri döner. Aynı gün Keşanlı Ali Onaranların evini basar yanlışlıkla Nevvare'yi kaçıtır. Fakat Nevvare'nin Zilha olmadığını anladığında onu bırakır. Kahvehanede buluşan Zilha'yla Keşanlı Ali birbirlerine kavuşurlar. Fakat Keşanlı Ali tarafından maddi zarara uğratılmış olan İhya Onaran, onun öldürülmesi için Manyak Cafer'i kiralar. Zira Manyak Cafer İhsan'ı öldüren gerçek katildir. Gece yarısı Sipsi, kahvehanenin penceresinden Keşanlı Ali'nin silahını çalar. Hemen ardından Manyak Cafer kahvehaneyi basar. Manyak Cafer'in mahallelilere zarar vermesi üzerine göreviyle aşkı arasında yeniden tercih yapmak zorunda kalan Keşanlı Ali, görevi tercih eder. Keşanlı Ali Manyak Cafer'in karşısına çıkar ve onu yakalayıp kendi silahıyla öldürür. Bu olayın üzerine Keşanlı Ali tutuklanır.

Kişiler

Keşanlı Ali Kurşuncu Hasibe'nin oğlu olan Keşanlı Ali, sevdiği kadın olan Zilha'nın dayısı İhsan'ı öldürmekten dolayı dokuz yıl hapis cezasına çarptırılır. Fakat Keşanlı Ali, işlemediği bir cinayetten dolayı hüküm giyer ve dört yıl hapis yatar. Hapishanede bulunduğu yıllarda hayatla ilgili acı gerçekler öğrenmiş olan Keşanlı Ali, bileğinin gücü ve otoriteyle insanlardan saygı göreceğini anlamıştır. Sinekli'ye geri döndüğünde muhtar olur ve Zilha'ya kavuşmaya çalışır.

Zilha Şerif Hanım'ın helasında bekçilik yaparak hayatını idame ettiren kadın karakter, Keşanlı Ali'nin çocukluk aşkıdır. Fakat Keşanlı Ali, Çamur İhsan'ı öldürmekten yargılanınca ona küser ve onunla evlenmeyi reddeder. Sinekli'de yaşadığı hayattan iyice bunaldığı için kendisini konforlu bir hayata kavuşturacak beyaz atlı prensini beklemektedir. İhya Onaran tarafından evlat edinilince istediği hayata kavuşur fakat aile tarafından kullanıldığını anlaması çok uzun sürmez.

İzmarit Nuri Sinekli mahallesinde yaşayan Keşanlı karakter, birbirinden farklı birçok iş yaparak hayatını idame ettirmeye çalışır. Keşanlı Ali'nin en sadık adamıdır ve onun mahallede destansı bir kahraman olarak nam salmasında başrol oynar. Keşanlı Ali'nin yardımcısıdır ve onun yapmak istediği her işte öncü rolü oynar.

Şerif Abla Mahalledeki helayı işleten kadın karakter, çoğu zaman yazarın sözcülüğünü yapar ve uzlaştırmacı, bilgilendirici, ibret verici niteliklere sahiptir. "Şerif Hanım, hela temizleyicisidir. İlk anda hakir görülen bir iş olarak düşünülebilecek olan bu meslek ve bu isim ve yer özellikle seçilmiştir. Burası (hela) bütün insanların uğramak zorunda ve beraber oldukları yer olması bakımından önemlidir" (Gürel, 1991, s. 310).

İhya Onaran "Keşanlı Ali Destanı'nda İhya Onaran zengin bir işadamıdır. Baraj inşaatı için Sinekli'den 200 ırgat ister. Oğlunun kaçan eşine benzeyen Zilha'yı konağa alıp, onu eğitir. Yazar, İhya ve Onaran ismini seçerken eş anlamlı olarak seçmiştir. Geline Nevvare dönünce hiçbir şey olmamış gibi hayatlarına dönerler. Ahlaki sıkıntıları yoktur" (Adıyaman, 2012, s. 294). Kendi çıkarlarını korumak için nüfuslu tanıdıklarını kullanır. Kendisini maddi açıdan zarara uğratmış olan Keşanlı Ali'yi, Manyak Cafer'i kiralayarak öldürtmek ister.

Şişman Polis Oyunun Takdim adı verilen bölümünde Şişman Polis, kendini şöyle tanıtır: "Ben nizamın bekçisi Kol gezerim mahle sokak, miting mi var, grev mi var Kongre mi toplanıyor bir yerde Hepsi kitaba uymalı Burda oyun oynanıyorsa söz misali Adam gibi bir oyun olmalı Yani hissi olmalı Milli olmalı Hamasi, vatani, ahlaki, inzibati olmalı Sonunda vatandaşa ders-i ibret çıkmalı (...)" (Taner, 1995, s. 20). Mahalledeki şiddet olaylarından bunalmış olan polisler, gecekonduların yıkılmasını ve mahallelilerin başka bir yere gönderilmelerini isterler. Zira polisler mahallelilerle başa çıkmakta oldukça zorlanmaktadırlar.

Manyak Cafer "Zilha'nın dayısının gerçek katili olan Cafer, işverenler tarafından Ali'yi öldürmek için kiralanmıştır. Ali ile Zilha gerdeğe girecekleri gece Cafer, çıka gelir. Ali, Cafer'i öldürür. Olay yerine gelen polisler Ali'yi hapse götürürler. Böylece yalan da gerçek olur" (Gürel, 1991, s. 309).

Oyunda rol oynayan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Hidayet, Hafize, Temel, Derviş Dayı, Beşvakit Niyazi, Zayıf Polis, Çakal Rüstem, Teke Kâzım, Kürt Sabri, Sipsi Selim, Lütfiye, Resmiye, Raziye, Gazeteci, Sarhoş Rasih, Filiz Onaran, Şoför, Madam Olga, Profesör, Bülent Onaran, Yaşlı Kadın, Politikacı, Suhandan Gülperi, Davut Daltaban, Dürdane Daltaban, Kâzım Kaltaban, Kâmile Kaltaban, Duzişe Düztaban, Şakir Şaklaban, Şahinde Şaklaban, Nevvare, Tarçınzade Ahsen, 1. Kondulu, 2. Kondulu, 3. Kondulu, 4. Kondulu, 5. Kondulu, 6. Kondulu, 7. Kondulu.

Öykü

Sineklidağ'ın ve Karakterlerin Sunumu Oyun, Takdim adı verilen bir bölümle başlar. Şarkılar söyleyerek sahneye giren Hidayet, birkaç seyirciye elindeki metinleri uzatır ve Keşanlı Ali Destanı adlı şarkıdan bahseder. Sahne dekorunda bir gecekondu mahallesinin genel görünüşü yansıtılmaktadır. Ardından oyunda rol oynayacak önemli karakterler sırayla kendilerini takdim etmeye başlarlar. İzmarit Nuri, mahallede birbirinden farklı birçok iş yapmaktadır. Gazete satmak, kundura boyamak, musluk tamir etmek, lağım temizlemek, otomobil yıkamak, köpek gezdirmek ve çocuk bakıp çocuk yapmak bunlardan bazılarıdır. İri memelerini tutarak sahneye çıkan Hafize sütçüdür. Temel, bıçak bileyicisidir. Derviş, mahallenin istidacısıdır. Hidayet, Sineklidağ'ın şarkı satıcısıdır. Beşvakit Niyazi, dokuz kişiden oluşan ailesini hamallık yaparak geçindirmeye çalışmaktadır. Şerif Abla mahallenin helacısıdır. Bundan dolayı her kesimden insanla haşır neşir olmaktadır. Şişman Polis, mahallede nizamı sağlamaya çalışmaktadır ve kanunlara riayet edilmesini ister. Sineklidağ, Anadolu'nun dört bir yanından göç etmiş köylülerin sığınak yeridir. Gecekonduardan oluşan mahalle, her ne kadar şehrin bir parçası gibi görünse de her açıdan şehirden oldukça farklıdır. Mahalleliler yaşamlarını idame ettirebilmek için buldukları her işi yapmaktadırlar. Kadınların çoğu hizmetçilik yapmaktadır fakat aralarında kötü yola düşmüş olanların sayısı da az değildir. Çoğu işsiz olan erkekler vakitlerini kahvehanede oturarak harcamaktadırlar. Bir gecekondu mahallesi olan Sineklidağ'ın şehrin geri kalanından ne kadar farklı olduğu vurgulanır.

Gecekondu Ağalığı Şerif Hanım'ın çalıştığı helanın betimlemesi yapılır. Şerif Hanım, taharet bilmeyen ve büyük abdestini alafranga tuvalete nasıl yapması gerektiğini bilmeyen kişilere sitem eder. Tuvaletten çıkan her kişinin ardından maşrapayla tuvaleti temizler. Kadınlar bölümünün önündeki bir sandalyede oturan Zilha, Kraliçe Süreyya'nın İtalya'daki bir kontun yatında eğlendiği haberini gazeteden okur. Nuri; Şah'ın kraliçeyi cezalandıracağını söyler. Zilha, Kraliçe Süreyya'ya hak verir ve onun gibi olmaya özenir. Helaya Şişman Polis'le zayıf polisler gelirler. Bu sırada dışarıda cankurtaranın siren sesleri duyulur. Çakal Rüstem, Esse oğlu Musa'yı hacamat etmiştir. Polisler gecekondu mahallesinde neredeyse her gün yaşanan vakalardan oldukça sıkılmışlardır ve mahallenin tamamen boşaltılıp yıkılmasını istemektedirler. Şerif Hanım, polislerin konuşmalarına kulak misafiri olur ve bunun üzerine onlara diklenir. Şişman Polis Şerif Hanım'ı yetkileri ve otoritesiyle korkutmaya çalışır. Fakat Şerif Hanım Şişman Polis'e; her horozun kendi çöplüğünde öteceğini söyler. Zira polisler şiddet olaylarına tamamen seyirci kalmaktadırlar. Polislerin heladan ayrılmalarının ardından Rüstem, adamlarıyla birlikte sahnede görünür. Rüstem, kendisine ne olduğu sorulduğunda, Musa'nın kendi bıçağının üzerine düştüğünü söyler. Rüstem, ellerini sabunla iyice köpürterek yıkamaktadır. Nuri; Rüstem'i ve onun adamları olan Teke Kazım'la Kürt Sabri'yi seyirciye tanıtır. Grup yukarı mahallenin kabadayılardır. Ardından üç kabadayı bir şarkı eşliğinde devlet arazilerini nasıl parsellediklerini, şehre göç eden insanlara yaptıkları gecekonduları nasıl sattıklarını, nasıl haraç topladıklarını ve gecekondu ağalığını anlatırlar. Haracını vermeyen mahallelilerin ya gecekonduları yıkılır ya da kendileri bıçaklanırlar.

Keşanlı Ali'nin Hapse Düşme Sebebi ve Serbest Bırakılması Bir süre sonra Gazeteci'nin, hükümetin çıkardığı af yasasını duyurduğu görülür. Karakterler aralarında Keşanlı Ali'nin bugün hapisten çıkacağını konuşmaya başlarlar. Lakin Keşanlı Ali'nin sevgilisi Zilha aldığı habere pek sevinmemiştir. Zilha, kara talihine sitem eden ve varlıklı bir beyaz atlı prens tarafından sevilleceği günü beklediğini dile getiren bir şarkı söyler. Keşanlı Ali'nin namını hiç duymamış olan Zayıf Polis'e mahalleliler onu anlamaya başlarlar. Keşanlı Ali, dört yıl önce Zilha'nın dayısı İhsan'ı bıçaklayarak öldürmüştür. Kimileri cinayetin, İhsan'ın kadınlara ve çocuklara sarkıntılık etmiş olmasından işlendiğini, kimileri de Zilha yüzünden işlendiği düşünmektedir. Bir gün İhsan'ın karşısına çıkmış olan Keşanlı Ali'nin, kadınlara ve çocuklara dokunmaması gerektiği konusunda onu uyardığı söylenir. Fakat Keşanlı

Ali'yi çocuk yerine koyup onu aşağılayan İhsan, uyarıları dikkate almadığı gibi Keşanlı Ali'nin annesi Hasibe'yle alay ettiği söylenir. Bir gece İhsan, evine doğru gitmekte olan Keşanlı Ali'ye üç el ateş etmiş fakat Keşanlı Ali'ye hiçbir şey olmamıştır. Mahalleliler onun annesi tarafından tıslımlandığına inanmaktadırlar. Söylentilere göre Keşanlı Ali İhsan'ı Bursa yapımı çakısıyla öldürmüştür. Bu olay üzerine Keşanlı Ali dokuz yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Esrar içen Sipsi, İhsan'ı öldüren kişinin aslında Manyak Cafer olduğunu ve mahallelilerin sahte bir kahraman yarattıklarını söyler. Onun bu sözleri üzerine Nuri, Sipsi'yle tartışır. Bütün mahalle Keşanlı Ali'nin gelişini beklemektedir.

Keşanlı Ali'nin Destanlaşması ve Muhtarlık Seçimlerine Hazırlanması Keşanlı Ali mahallelilerin omuzları üstünde ve klaksonlar eşliğinde mahalleye getirilir. Keşanlı Ali'nin hapis hane müdürünü dövdüğü bütün gazetelerde haber olmuştur. Çevresindeki herkes ona geçmiş olsun diler ve saygılarını iletir. Mahalleliler; polislerin damları yıkacaklarını, ağaların aldıkları haraçları ve İhsan'ın çetesinin intikam almak istediğini anlatırlar. Keşanlı Ali özgüvenli bir halde bütün sorunların çözüme kavuşturulacağını dile getirir. Şişman Polis gereksiz kalabalığı dağıtır ve Keşanlı Ali has adamlarıyla birlikte muhtarlık seçimi üzerine konuşur. Keşanlı Ali'nin taraftarları, diğer mahallelileri ona oy vermeleri konusunda ikna etmeye çalışmaktadırlar. Nuri; özel sektörün desteğini aldıklarını söyler. Teke Kazım, Kürt Sabri ve Çakal Rüstem de muhtarlığa adaylıklarını koymuşlardır. Sivaslı olan Çakal Rüstem'in hemşerilerinden oy alacağı kesindir. Yukarı mahallelilerin Teke Kazım'ı destekledikleri ve seçim çalışmalarının o bölgeye yoğunlaşması gerektiği üzerine konuşulur. Propaganda için gerekli olan finansman esnaftan borç olarak alınacak ve seçim kazanılınca alınan para faiziyle geri ödenecektir. Gazeteci, Keşanlı Ali'ye seçimi kazanması durumunda neler yapacağını sorar ve onun kişilik yapısını öğrenmeye çalışır. Keşanlı Ali Gazeteci'ye; mahallenin sözle değil icraatla yönetileceğini ve her şeyden çok bileğinin gücüne güvendiğini söyler. Keşanlı Ali'ye ayağını nasıl sakatladığı sorulur. Keşanlı Ali küçüklüğünde dut ağacından düşmüştür fakat Gazeteci'ye kıyasıyla bir kavgada sakat kaldığını söyler. Onun tıslımlı olduğuna inanan mahalleliler, Keşanlı Ali'nin sakat kalmasına anlam veremezler. Nuri onlara Kurşuncu Hasibe'nin Keşanlı Ali'yi topuğundan tutarak tıslımlandığını söyler. Keşanlı Ali'nin yalnızca topuğundan yara alabildiğine inanılır.

Keşanlı Ali'nin Çeşitli Usulsüzlüklerle Seçimi Kazanması Seçim günü bütün mahalle kahvehanede toplanmıştır. İzmarit Nuri mahallelilere Keşanlı Ali lehinde söylev çekmeye başlar. Nuri; Teke Kazım'ın okuma-yazma bilmediğini ve yasa dışı işler yaptığını söyler. Çakal Rüstem'inse sarhoş olduğunu ve rüşvet aldığı ileri sürer. Bir grup Nuri'nin söylediklerine alkış tutarken diğer grup onu yuhalamaktadır. Sipsi, Şişman Polis'i Nuri'nin yasa dışı propaganda yaptığı konusunda uyarır. Şişman Polis'i gören Nuri, lafı değiştirerek durumu kotarır. Teke Kazım, Çakal Rüstem'in seçimi kazanması için mahalleden alabileceği oylardan vazgeçmiştir. Fakat Nuri; aşağı mahallelilere Keşanlı Ali'ye oy vermeleri için para verildiğini ve yukarı mahallelilerin kütüklerini çift olarak kaydettirdiklerini söyler. Böylece yukarı mahallede verilen oyların usule aykırı olduğu tespit edilecek ve sandıklar geçersiz sayılacaktır. Ardından Derviş söz alarak, Keşanlı Ali'nin mahalleye yaptığı iyiliklerden ve yapabileceği hizmetlerden bahseder. İhsan'ı öldürmüş ve dört yıl hapis yatmış olmasıyla gurur duyulur. Sinekli'nin onun gibi güçlü ve sert bir muhtara ihtiyacı vardır. Çakal Rüstem Şişman Polis'ten Keşanlı Ali'nin peykesini aramasını ister ve onun esrar kaçakçısı olduğunu iddia eder. Fakat peykenin içinden Kısası Embiya adlı kitap çıkar. Hidayet, Çakal Rüstem'in üstünün aranmasını ister. Çakal Rüstem'in kuşağında bir esrar paketi bulunur. Keşanlı Ali'nin arkadaşları, peykeye Sipsi tarafından koyulan esrarı bulmuş ve onun Çakal Rüstem'in kuşağına yerleştirmişlerdir. Böylece Çakal Rüstem'in muhtarlık adaylığı düşer ve karakola götürülür. Yukarı mahallede kullanılan oylarda usulsüzlük tespit edilir ve verilen oylar geçersiz sayılır. Böylece Sinekli mahallesi aradığı kahraman muhtara kavuşmuş olur. Keşanlı Ali halka din ve millet gibi kavramlar üzerinden bir nutuk çeker. Onun karşısına çıkan Zilha'ysa dayısının öldürülmesini affetmediğini ve Keşanlı Ali'nin bir katil olduğunu dile getirir. Keşanlı Ali, Zilha'nın bu davranışından dolayı oldukça üzülür.

Keşanlı Ali'nin Faaliyet Programı Seçimlerin kazanılmasının ardından ertesi gün Keşanlı Ali, İstidacı Derviş'e yazdırdığı faaliyet programını okutur. Bazı kişiler kendi görüşlerini beyan etmek isteseler de demokrasinin seçimden önce olduğu ve artık Keşanlı Ali'nin emirlerine uyulacağı söylenir. Tuvalet kağıdı rulosuna yazılmış olan program okunur. Programda Keşanlı Ali'nin yakınlarını kayırdığı görülür. Halktan alınan vergiler aynı şekilde devam edecektir. Mevcut düzeni bozan kişilerin evine, dükkanına hatta kendisine zarar verilecektir. Şehre çalışmaya gidecek olan kişiler Keşanlı Ali'den izin alacak ve çalışanlar ilk maaşlarını vergi olarak muhtarlığa vereceklerdir. Dolmuşlardan, taksilerden ve dükkanlardan alınan vergiler tek elde toplanacaktır. İşsiz olan kişilere yardım yapılacak fakat çalışmaya başladığı zaman ilk maaşı muhtarlık tarafından alınacaktır. Özel sektörden katiyen

vergi alınmayacaktır. Baraj sahibi olan İhya Onaran mahalleden iki yüz ırgat ister. Keşanlı Ali onu bürosuna yönlendirir. Faizci Temel maliye, İstidacı Derviş hukuk müşavirliğine atanır.

Keşanlı Ali'nin İtirafı ve Zilha'yla Evlenmek İstemesi Teknisyenlerin yıkılmış olduğu duvarın yıkıntılarının iki ucunda bir elma ağacıyla armut ağacı bulunmaktadır. Zilha, oturduğu taşın üzerinde elma yiyip kedi sevmektedir. Biraz sonra sahnede Keşanlı Ali görünür. Keşanlı Ali Zilha'ya yaklaşmaya çalışır. Fakat Zilha, Keşanlı Ali'ye yüz vermez. Keşanlı Ali, orkestraya ve ışıkçılara romantik bir atmosfer oluşturmalarını söyler. Ardından Keşanlı Ali, hapishaneye düşme nedenini anlatmaya başlar. Bir gece yarısı Keşanlı Ali, mahalledeki çeşmenin önünden geçerken İhsan'ı yaralanmış bir vaziyette bulmuştur. İhsan'ı sırtlayıp eczaneye götüren Keşanlı Ali'nin ellerine kan bulaşmıştır. İhsan'ın son sözünün "Ali" olmasından yola çıkarak onu öldüren kişinin Keşanlı Ali olduğu düşünülür ve Keşanlı Ali karakola götürülür. İhsan'ı öldürenler Keşanlı Ali'nin aleyhinde ifade verirler, onu İhsan'ı bıçaklarken gördüklerini söylerler. Bunun üzerine Keşanlı Ali cezaevine sevk edilir. Keşanlı Ali, haksız yere cezaevine düşmekten ziyade Zilha'yı kaybettiği için günlerce ağlamıştır. Onun sulu göz biri olduğunu gören diğer mahkumlar Keşanlı Ali'yi aşağılamaya başlamış ve bir mahkum onun başına tavla vurmuştur. Yaşanan olayın ardından Keşanlı Ali gözlerini revirde açmış ve hapishanede mertlik taslamadan saygı göremeyeceğini anlamıştır. Eline aldığı bir bıçakla ona vurmuş olan kişinin peşine düşmüş ve olay esnasında İhsan'ı öldürdüğünü haykırmıştır. Hapishane müdürünün kafasında sandalye kıran Keşanlı Ali gazetelere çıkmış ve o günden sonra cezaevindeki bütün mahkumlardan saygı görmüştür. Keşanlı Ali Zilha'yı, anlattıklarının doğru olduğuna inandırmaya çalışır ve onunla evlenmek istediğini söyler. Zilha Keşanlı Ali'den, mahallelilere gerçekleri anlatmasını ve sanıldığı gibi bir kabadayı olmadığını itiraf etmesini ister. Fakat Keşanlı Ali Zilha'ya, artık geri dönemeyeceğini ve gerçekleri itiraf etse de buna kimseyi inandıramayacağını söyler. Temel'in bu konuşmaları dinlediğinin fark edilmesi üzerine Keşanlı Ali Zilha'ya olan tavrını tamamen değiştirir. Keşanlı Ali Temel'e; İhsan'ı öldürmüş olduğu için Zilha'ya para vermeye çalıştığını söyler. Temel Keşanlı Ali'nin söylediklerine inanır ve oradan ayrılır. Keşanlı Ali'nin Temel'e söylediklerini duyan Zilha, onu asla affetmeyeceğini ve başka erkeklerle birlikte olacağına söylediğinden sonra oradan ayrılır.

Bülent'le Zilha'nın İlk Karşılaşması Olga'nın bakıcılığını yaptığı Filiz, otomobil yolculuğu sırasında helayı görmesi üzerine tuvaletini yapmak ister. Olga, Filiz ve Şoför, helanın önüne gelirler. Çocuğun tuvaletini helada yapmasına izin verip vermemek üzerine tartışırlar. Fakat Filiz, küçük bir çocuk olmadığını ve tuvaletini helada yapabileceğini söyler. Zilha Filiz'e yardım eder. Heladan çıkan Profesör Olga'yla selamlaşır ve Olga ona durumu anlatır. Tuvaletini yaptıktan sonra heladan çıkan Filiz, kanının ısındığı Zilha'ya sarılır. Ardından Olga'nın eşi Bülent sahnede görünür. Zilha'yı gören Bülent olduğu yerde donakalır ve gözlerini ondan alamaz. Bir süre sonra Bülent bayılır. Profesör, Bülent'in şartlı reflekse maruz kaldığını söyler ve psikanaliz yapılması için onu apar topar muayenehaneye götürmeye karar verirler. Aile ve Profesör, Zilha'nın da onlarla beraber gelmesini isterler. Zira Bülent, Zilha'yı görmesi üzerine bayılmıştır.

Kahvehanenin Devlet Dairesine Dönmesi Kahvehanesinde dostlarıyla birlikte oturan Keşanlı Ali oyun oynamaktadır. Üzerinde ipeklî bir gömlek ve yeleğinde köstekli saat vardır. Duvarda şehrin dört yol ağızlarını gösteren bir harita bulunmaktadır. Keşanlı Ali, aralarında kan davası olan aileleri şehrin farklı uçlarında dolmuş katibi olarak görevlendirmiştir. Keşanlı Ali'nin muhtar seçilmesinin ardından iki ay geçmiştir. Yardım fonunda toplanan paralarla ihtiyaç sahiplerine tenekeden evler yapılmış, vergiler daha insafli miktarlarda alınmaya başlanmış ve siyasi partilerden yeri geldiğinde para sızdırılmıştır. Zira bürokratlar da aynı şeyi kurumlar üzerinden yapmaktadırlar. Çalan telefona cevap veren Derviş, hizmetçilik işleriyle uğraşan Nazife'ye telefonu verir. Fakat kahvehaneyi arayan kişi ırgat aramaktadır. Bundan dolayı telefona işçi bulma seksiyonu Niyazi geçer. Mahalleden beş yüz lira yevmiye karşılığında çalışacak ırgat istenmektedir. Fakat mahalledeki bütün ırgatlar ya Almanya'ya gönderilmiş ya da Onaran'a verilmiştir. Bir kadın, ev işleriyle uğraşması için tutacağı hizmetçinin evrak işleriyle uğraşmaktadır. Kadın'dan, istediği hizmetçi için kayıt harcı, yardım fonu hissesi, pey akçesi ve tazminat parası istenir. Bunların haricinde Kadın'dan birçok evrak doldurması da istenir. Evraklarda eksik çıkması üzerine rüşvet talep edilir ve rüşvetin verilmesi üzerine işlemler tamamlanır.

Değişik Hesaplar İçinde Olan Kişiler Seçimlere kısa bir süre kalmıştır. Kahvehaneye Politikacı gelir ve Keşanlı Ali'yle görüşmek ister. Keşanlı Ali, dört yılda bir mahalleye gelen Politikacı'nın oy istediğini anlar. İktidar partisinin temsilcisi olan Politikacı, mahallelilerin oylarını alabilmek için yıkım kararını durdurduklarını söyler. Fakat Keşanlı Ali, gecekonduların seçimden sonra da yıkılmayacağına dair kalıcı bir anlaşma yapılmasını ister. Bunun haricinde mahalleye elektrik, su ve

havagazı getirilmesini talep eder. Politikacı'yı paniğe düşürmek için muhalefet partisinin mahallede dağıttığı un ve kömürden bahsedilir. Paniğe kapılan Politikacı, Keşanlı Ali'ye bir çek yazdıktan sonra mahalleden ayrılır. Kahvehanedekiler, siyasi partilerden elde edilen gelirin hesabını yapmaya çalışırlar. Hemen ardından toplumun farklı kesimlerinden olan insanların değişik hesaplar içinde olduklarını vurgulayan bir şarkı okunur.

Zilha'nın Onaran Ailesine Girmesi ve Bülent'in Terapileri

İhya Onaran Zilha'yı manevi evladı olarak evine almıştır. Zilha'nın evdeki tek görevi çocuğa ve Şamama adlı köpeğe bakmaktır. Evin sağlamış olduğu konfordan fazlasıyla memnun olan Zilha, hayallerindeki yaşam standartlarına kavuşmuş olduğu için mutludur. Eskiden aydan aya ayaklarını yıkarken şimdi her gün duş almaktadır. Evin temiz havası ciğerlerine dokunmuştur. Zira amonyak kokusuna fazlasıyla alışmıştır. Filiz'in babası Bülent'in melankoliye yakalandığı düşünülmektedir. Olga Zilha'ya adabı muâşeret dersleri verir ve sosyetik ortamlarda nasıl davranması gerektiğini anlatır. Zilha, Olga'nın vermiş olduğu nezaket derslerine uyum sağlamakta oldukça zorlanır. Nasıl oturacağını, insanlarla nazik bir şekilde nasıl konuşacağını ve nasıl davranacağını öğrenir fakat bunları anlamakta epeyce zorlanır. Olga Zilha'ya kadınlığın en büyük silah olduğu nasihatini verir. Kendine bakan ve kendini ağırdan satan kadının hayatı boyunca çalışmak zorunda kalmayacağını söyler. Telefonun çalması üzerine Olga Zilha'dan öğrettiklerini uygulamasını ister. Fakat arayan Keşanlı Ali'dir ve Zilha'nın mahalleye geri dönmesini istemektedir. Zilha'yla Keşanlı Ali arasında bir tartışma olur. Keşanlı Ali Zilha'ya mahalleye geri dönmemesi durumunda İhya Onaran'ı Hariciye Vekaletinin önünde vuracağını söyler. Zilha, Keşanlı Ali tarafından kiskanıldığı anlar ve telefonu onun yüzüne kapatır. Ardından Profesör odaya girer ve Zilha'ya aldığı eldivenlerle sigara ağızlığını verir. Zilha'dan, daha önce kendisine alınmış olan elbiseleri giymesi istenir. Zilha Profesör'ün kendisine sarkıntılık ettiğini düşünür ve imam nikahı kıydırmadan kendisine dokundurmayacağını söyler. Ardından Bülent odaya girer ve Zilha'yı görür görmez yeniden bayılır. Profesör terapilerin işe yaradığını söyler ve Bülent'in kulağına eğilip ona bazı telkinlerde bulunur. Profesör Bülent'e Nevvare için üzülmemesini ve ersatzının da aynı işi göreceğini söyler.

Mahalleli Keşanlı Ali'yle Şehirli Zilha'nın Yüzleşmesi

Son moda kıyafetler giyinmiş olan Zilha, Şamama'yla birlikte kalçalarını kırıtarak Sinekli'de dolanmaktadır. Zilha'yı gören mahalleli kadınlar pencerelerine çıkıp onun Bülent'in metresi olduğunu konuşmaya başlarlar. Mahalleli kadınlar kendi aralarında Zilha'yı aşağılarlar ve ona hakaretler ederler. Bu sırada Zilha'ysa olan bitenlerden habersiz bir şekilde köpeğiyle dolanmaktadır. Zilha'nın kahvehanenin önüne gelmesiyle Keşanlı Ali'nin adamları oldukça endişelenirler. Keşanlı Ali'nin köpeği Karabaş Şamama'nın yanına sokulur. Keşanlı Ali, Zilha'ya kuyruk salladığı için Karabaş'ın kuyruğunu kesmiştir. Zilha Karabaş'ı Şamama'nın yanından uzaklaştırır. Zira Şamama asilzade soyundan gelen zengin bir köpektir. Lüks kıyafetler giymeye ve pahalı yemekler yemeye alışmıştır. Dolayısıyla Karabaş Şamama'ya layık değildir. Zilha'yı görmesi üzerine Keşanlı Ali, adamlarından Zilha'ya mahalleyi terk etmesini söylemelerini ister. Nuri Zilha'yla konuşur fakat Zilha gitmemekte ısrar eder. Bunun üzerine Keşanlı Ali Zilha'nın karşısına çıkar ve ona mahalleyi terk etmesini söyler. Züppe tavırlarıyla Keşanlı Ali'yi çileden çıkaran Zilha tokadı yer. Bunun üzerine Zilha kibar ağzını değiştirir ve mahalleli ağızıyla konuşmaya başlar. Zilha'yla Keşanlı Ali uzun bir süre küfürleşip atışırlar. Keşanlı Ali Zilha'ya Bülent'in metresi olduğunu ve annesinin yolundan gittiğini söyler. Zilha, kimsenin metresi olmadığını fakat teklif edilmesi halinde Bülent'le evleneceğini söyler. Keşanlı Ali Zilha'ya, zengin züppelerin hela bekçileriyle evlenmeyeceklerini söyler. Bülent mahalleye gelir ve Zilha'yı alıp oradan ayrılır. Keşanlı Ali, uğramış olduğu hakarettten dolayı fazlasıyla sinirlenmiştir. Keşanlı Ali adamlarına İhya Bey'in devlet taahhüdünün ne zaman biteceğini sorar. Taahhüt Eylül ayında bitecektir. Keşanlı Ali, taahhüdün bitmesine bir ay kala ırgatlarını geri çağdırmaya ve böylece İhya Bey'i iflasın eşiğine getirmeye karar verir. Fakat işi bırakacak olan ırgatlara mali destek yapılmalıdır. Keşanlı Ali, kahvehanelerden yeni varlık vergisi almaya karar verir. Zira bu kavga mahallenin davası haline gelmiştir.

Zilha'yla Bülent'in Düğünü ve Sosyete Sınıfının Durumu

Onaranların evinde Zilha'yla Bülent'in düğün merasimi gerçekleşmektedir. Davete sosyeteden birçok insan katılmıştır fakat düğün mümkün mertebede gizli tutulmaya çalışılmıştır. İhya Onaran, Şakir'in aracılığıyla bir vekil sayesinde ödemelerin taahhüdünü üç ay uzatabilmiştir. Böylece Keşanlı Ali'nin girişimiyle kaybettiği iki yüz ırgata rağmen iflastan kurtulmayı başarmıştır. Evlenmekte olan Bülent ziyadesiyle mutlu görünmektedir. İhya; Nevvare'nin Ahsen'le birlikte kaçmasının ardından Bülent'in iki kez intihara kalkıştığını söyler. Fakat Profesör'ün psikanalizleri sayesinde Nevvare'ye benzeyen bir Ersatz (Zilha) bulunmuştur. "Biz Sıfırdan Başladık" adlı şarkıyla iş insanlarının zenginleşme hikayelerinin özeti verilir. Herkesin uyuduğu zamanlarda onlar parayla para kazanmanın yollarını aramışlardır.

Zilha'nın Gerçekleri Öğrenip Evi Terk Etmesi ve Keşanlı Ali'nin Yanlışlıkla Nevvare'yi Kaçırması

Ahsen, kendisiyle kaçmış olan Nevvare'den sıkılmış ve onu Onaranların evine geri getirmiştir. Nevvare Bülent'in eşiyken onunla yasak aşk yaşamaktan heyecan duyan Ahsen, Nevvare'yle aynı evde yaşamaya başlayınca heyecanını kaybetmiştir. Ahsen Nevvare'ye ilişkilerini eskisi gibi yaşamak istediğini söyler. Bir mektupla eşini ve çocuğunu terk etmiş olan Nevvare Bülent'e nasıl bir açıklama yapacağını düşünür. Kısa bir süre sonra çocuğunu özlediğini bahane etmeye karar verir. Nevvare'yi gören Suhandan gazeteyi arar ve Kamil'e yarın çıkacak gazetede dedikodu sütununa yazılacak haberi anlatır. Onaranların eski geliniyle yeni gelinin kavgası haber yapılacaktır. Zilha'yla Nevvare yatak odasında karşılaşır. Nevvare'nin kendini tanıttığını ardından Zilha, Profesör tarafından kullanıldığını anlar. Zira Nevvare her bakımdan Zilha'ya benzemektedir. Bunun üzerine Zilha evi terk eder. Ardından Manyak Cafer Onaranların evine gelir ve İhya Bey'le görüşmek istediğini söyler. İhsan'ı öldürdükten sonra Suriye'ye kaçmış olan Manyak Cafer, af çıktığını duyması üzerine memleketi geri dönmüştür. İhya Bey Manyak Cafer'e Keşanlı Ali'yi öldürtmek istemektedir. Manyak Cafer İhya Bey'in teklifini kabul eder ve ücretini aldıktan sonra oradan ayrılır. Kısa bir süre sonra yatak odası penceresinde Nuri görünür. Nevvare'yi Zilha'ya benzeten Nuri, Keşanlı Ali'nin onu öldürmeye geldiğini söyler ve ona kaçmasını tavsiye eder. Fakat Nevvare'yle Ahsen, Nuri'nin söylediklerinden hiçbir şey anlamamışlardır. Ardından Keşanlı Ali evi basar ve Nevvare'yi sırtlayıp evden çıkarır. Ahsen, bütün olup bitenlere seyirci kalır hatta Keşanlı Ali'ye yardım etmeyi teklif eder.

Anlaşmazlıkların Çözülmesi ve Sevgililerin Kavuşması

Keşanlı Ali'nin kahvehanesi polisler ve Onaranlar tarafından kuşatılmıştır. Şişman Polis diğer polisler baskın emri verecekken Şerif Hanım çıkagelir. Şerif Hanım polisler Nevvare'nin kendi evinde kaldığını ve ona hiç zarar gelmediğini söyler. Onaranlar eve gidip Nevvare'yi alırlar. Filiz, Bülent ve Ahsen oldukça mutludurlar. Polisler, kahvehanenin önünde biriken kalabalığı dağıtırlar ve baskın görevi iptal edilir. Zilha'yla Keşanlı Ali kahvehanede yalnızdırlar. Aşıklar birbirlerine kur yapmaktadırlar. Keşanlı Ali kıyafetlerini çıkarıp pencereye asar. Hemen ardından Sipsi pencereden Keşanlı Ali'nin silahını alıp kaçır. Sevgililer birbirlerine yakınlaşmak isterler fakat mahalleli kadınlar onları bir türlü rahat bırakmazlar. En sonunda sevgililer birbirlerine kavuşurlar.

Keşanlı Ali'nin Görevi Aşka Tercih Etmesi

Bir süre sonra Manyak Cafer'in kahvehanenin önüne geldiği görülür. Manyak Cafer, Keşanlı Ali'yi dışarı çıkarabilmek için ağıza alınmayacak hakaretler eder ve Zilha'nın namusuna laf eder. Keşanlı Ali Zilha'nın hatırı için Manyak Cafer'in sözlerini duymazlıktan gelir. Manyak Cafer, İhsan'ı kendisinin öldürdüğünü itiraf eder ve Keşanlı Ali'nin işlemediği cinayete nam saldıığını söyler. Manyak Cafer, alkole bulduğu paçavralarla gecekonduları yakmaya başlar. Mahalleliler Keşanlı Ali'den yardım isterler. Bunun üzerine Keşanlı Ali, görevini yapmak zorunda olduğunu ve destanın devam etmesi gerektiğini söyler. Zilha Keşanlı Ali'ye, halkla aşkı arasında bir seçim yapması gerektiğini söyler. Keşanlı Ali, oyunun bir destan olduğunu söyleyerek halkın yanında yer alır. Keşanlı Ali Manyak Cafer'in karşısına çıkar. Atılan kurşunlardan biri Keşanlı Ali'nin sözde tilsimlanmamış bacağına isabet eder. Keşanlı Ali Manyak Cafer'in yakısına yapışır ve onu kendi silahıyla vurur. Bunun üzerine Keşanlı Ali kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanıp karakola götürülür.

Temalar

Güç Anadolu'nun dört bir yanından büyük umutlarla şehre göç etmiş olan insanlar, gecekondu mahallelerinde her açıdan çürümüş olan düzenden dolayı sefalet için yaşamaktadırlar. İktisadi ve toplumsal açıdan ciddi sorunlar yaşayan mahalleliler, kendilerini sefaletten kurtaracak bir kurtarıcı beklemektedirler. Mahalleliler, Keşanlı Ali'nin Sinekli'yi selamete kavuşturacağını düşünürler. Umutsuzluk içinde bocalayan halk kendi uydurma kahramanlarını yaratmaktadır. Eserde, kendilerini kurtaracak bir kurtarıcı bekleyen halkın ne kadar aciz bir durumda olduğu defalarca vurgulanır. Keşanlı Ali çeşitli hilelerle mahallenin muhtarı olur. Fakat onun yönetime gelmesiyle birlikte düzen pek değişmemiş olsa da halk ona oldukça hayrandır. "Keşanlı Ali Destanı'nda, bir gecekondu semtinde, ne köy ne de şehir değerlerinin geçerli olmadığı vurgulanmıştır. Kanun yoktur. Ahlak toplumda vazifesini yapamayınca düzen yok demektir. Ekonomik düzen zaten bozuktur. Hak ve halk güçlü olanıdır; onun yasası geçerlidir. K. Ali'de yazar, bu bunalımı gecekondu ele almıştır. Epik bir biçimde yazılan oyunda açkögözler, Anadolu'dan gelmiş, yeni çevreye uyamamış, şaşkın, cahil halkı sömürürler. Devlet otoritesinin zayıfladığı, hukuk düzeninin kurulamadığı, ekonomik düzensizliğin bulunduğu, politikacıların aldattığı bu fakir halk, kendini onlara karşı savunacak, bu çıkmazdan kurtaracak bir kahraman özlemi duyar. K. Ali, bu terk edilmiş halkın, güven ve düzen isteyen halkın bir düş kahramanıdır" (Gürel, 1991, s. 311).

Görev Hapishanede geçirdiği zaman içerisinde Keşanlı Ali, insanların bilek gücüne ve kabalığa saygı gösterdiklerini anlamıştır. Hapishanedeki mahkumlar tarafından saygı görebilmek için kaba kuvvete başvurmuş ve hapishane müdürünün başında sandalye kırmıştır. Hapisten çıktıktan sonra muhtarlık yarışına giren Keşanlı Ali, usulsüz yollardan seçimleri kazanmayı başarır. Muhtar olmasının ardından ülkedeki otorite boşluğunu fırsata çevirerek hapishanede öğrendiği şeylerle mahalleyi yönetmeye çalışır. Halkın yararına olan bazı girişimlerde bulunmuş olsa da eski düzen neredeyse aynı şekilde devam eder. Halk, Keşanlı Ali'yi destanlaştırarak kendi üzerindeki bütün sorumluluklardan kurtulmak ister. Zaman içinde kendisinin bir kahraman olduğuna inanan Keşanlı Ali, mahalleliler için büyük bedeller ödemek zorunda kalır. Fakat asıl istediği şey sahip olduğu namı korumaktır. Namını koruyabilmek için aşkından vazgeçer ve görevi tercih eder: "HAFİZE - Bu uğursuzun ağzını koparmayacak mısın? ALİ - (Zilha'ya) Tab'am beni bekliyor. Durmak olmaz Zilhacığım. ZİLHA - Boş ver tab'ana, korkmuyor musun? ALİ - Korkmasına korkuyorum ama neylersen ki ortada destan var. Destanı yalan komak olmaz. ZİLHA - Havva, Adem'e ne şart koştun. Ya ben ya cennet demiş. Ben de sana şart koyuyorum Ali. Ya ben ya destan. ALİ - Maalesef mümkünsüz Zilha. Kaderim beni çağırıyor. (Mehabetle kalkar) İnsanlar ölür, destanlar kalır. Ben gidiyorum. ZİLHA - Gitme Ali, dur Ali..." (Taner, 1995, s. 123). "Aşkıyla vazifesi arasında böylesine bir bocalama içinde olan Ali, aşkı yüzünden gerçeği bile Zilha'ya söylemiştir" (Gürel, 1991, s. 313).

Toplumsal Sınıf "İnsanoğlu makineleşmenin getirdiği yenedünya düzenine uymak için buldukları yerlerden başka yerlere gitme gereği duyarlar. Bu süreçte hem gittikleri yer hem de yerleştikleri ortam bir çatışma oluşturur. Onlar da kendilerine ait bir mekân oluştururlar. Kentin dışında, ne kente benzeyen ne taşraya benzeyen kenar mahalleler oluştururlar. H. Taner, bu çatışmayı çok iyi gözlemleyip problemleri ortaya koymuştur" (Adıyaman, 2012, s. 272). Yaşar Kemal'in bazı romanlarında da karşılaştığımız konulardan biri olan makineleşmeyle birlikte toplumsal yapının tamamen değişmesi, Taner'in bu eserinde incelikle işlenmiştir. Sinekli mahallesi, şehre bağlıymış gibi görünse de şehrin diğer bölümlerinden oldukça farklıdır. Devlet otoritesinin neredeyse tamamen yok sayıldığı ve çetelerle gecekonduların hüküm sürdüğü bir uzamdır. Baskılardan ve sefaletten kurtulmak isteyen yerel halk, kendisine bir kurtarıcı aramaktadır. Şehrin diğer bölümünde yaşayan burjuva sınıfı, oldukça refah ve zenginlik içindedir. Burjuva sınıfı, emekçi halkın sorunlarını görmezlikten gelir ve onları sömürür. Bernard-Marie Koltès'in *Batı Rıhtımı* (Quai Ouest) adlı yapıtında da benzer bir çatışmanın yaşandığı görülür. "Kişilerden her biri yapmak istediği eylemin kendi payına düşen bölümünü tamamlar, ancak son noktaya varamaz. Son noktaya varma konusunda, yazar inisiyatifi eline alır ve kişilere çizdiği yoldan hareketle, anamalcı değerlerin egemen olduğu özelde kendi çağdaş toplumunun, genelde ise tümüyle küresel bir sorunu ele aldığı için, tüm toplumların sözcüsü olarak, "sorunsal kahramanlar" aracılığıyla "dünya görüşü"nü ortaya koyar" (Atalay & Er, 2013, s. 45).

Adaletsizlik "Keşanlı Ali Destanı, 1960'lar Türkiye'sinin oyunudur. Demokrat Parti döneminde yapılan «girişim»lerin sonuçları sergilenir oyunda. Tarım makinelerinin gelişimiyle açığa kalan topraksız «köylü» kentlere akmış, ancak yerli endüstri geliştirilemediği için «işçileşmemiş», gecekondular ortamında başka türlü bir yalnızlığa, yoksulluğa ve yozluğa itilmiştir. Kentin blok apartmanlarında ya da köşkerlerinde ise, yaşama tıpkı gecekondulular gibi «sıfırdan» başlayan, ancak özgür girişim ortamından yararlanmayı becererek, her mahallede yaratılan «milyoner»lerden biri olmayı başarmış, kentsoylu yaşamı hızla yozlaştıran "açıkgözler" yaşamaktadır. Oyunda bir düzeyde yansıtılan, aynı dönemde oluşan koşullar içinde «köşeyi dönenler»le, «dönemeyenler arasında oluşmuş, uzlaşmaz karşıtlıktır" (Yüksel, 1986, s. 151). Bunun haricinde Keşanlı Ali'nin Sinekli'deki yönetim şekli de hiç adil görünmemektedir. Fakat bu durum Keşanlı Ali'den ziyade mevcut siyasi, iktisadi ve toplumsal düzenden kaynaklanmaktadır. Zira politikacılar mahalleye sadece seçim dönemlerinde oy istemek için gelmektedirler. Bunun farkında olan Keşanlı Ali, politikacıların zaaflarını kendisinin ve mahallelinin lehine kullanmaya çalışır.

Kültür Sinekli adı verilen gecekondular mahallesinin şehrin geri kalanından oldukça farklı bir kültürü vardır. İnsanların birbirleriyle iletişim şekli, olaylar ve durumlar karşısındaki davranışları, konuşma üslubu ve ağızlar, mimari yapı, insanların tutumları ve dünyaya bakış açıları oldukça farklıdır. Mahallede yaşayan yerli halk çoğunlukla argo kelimeler kullanır ve kafiyeli cümleler sıkça görülür. Şerif Hanım'ın Şişman Polis'e; "her horoz kendi çöplüğünde öter" demesi mahallenin kendine has olan yapısını anlamamızda oldukça önemlidir. Mahalle gecekondular ağaları tarafından yönetilir. Haraç almak, gecekondular yakmak, insan bıçaklamak ya da öldürmek sık görülen hadiselerdir. Mahalleliler yaşanan şiddet olaylarını oldukça kanıksamışlardır. Kadınların evlerinin pencerelerinden birbirleriyle

konuşmaları ve başkaları hakkında sürekli dedikodu yapmaları da vazgeçilmez bir gelenektir. Mahalleden olmayan bireyler Sinekli'de kolaylıkla göze çarpar.

Aşk Taner'in başyapıtlarından biri olan *Keşanlı Ali Destanı*'nin ana temalarından birisi aşktır. Keşanlı Ali'yle Zilha çocukluklarından beri birbirlerine aşıkırlar. Birbirleriyle evlenmeye söz vermiş ve uzun yıllar bunun hayalini kurmuşlardır. Fakat Keşanlı Ali'nin Çamur İhsan'ı öldürmekten yargılanıp hüküm giymesi üzerine iki aşığın arası açılmıştır. Zilha'nın, dayısını öldüren Keşanlı Ali'yle evlenmesi artık mümkün değildir. Fakat hapisten çıkan Keşanlı Ali, Çamur İhsan'ı kendisinin öldürmediğini Zilha'ya itiraf eder. Bunu yapmak Keşanlı Ali için oldukça zordur. Zira mahalledeki itibarının zedelenmesini istememektedir. Bunun yanında Zilha da zengin bir erkekle evlenmenin hayalini kurmaktadır. Mahalledeki yaşam onu iyice yormuş ve bunaltmıştır. Bülent Onaran'la evlenerek hayalini kurduğu hayata kavuşmayı planlayan Zilha, aslında aile tarafından kullanıldığını öğrendiğinde evi terk eder. Keşanlı Ali Zilha'yı geri kazanmak için Onaran ailesini karşısına almayı göze almıştır. Aşıklar oyunun sonunda birbirlerine kavuşurlar. Fakat Manyak Cafer'in ortaya çıkıp mahallelilere zarar vermesiyle Keşanlı Ali, aşkla görev arasında bir seçim yapmak zorunda kalır. Kendisinin ve mahallelilerin uydurduğu destana fazlasıyla inanmış ve aslında kim olduğunu unutmuş olan Keşanlı Ali, Manyak Cafer'i öldürerek yeniden cezaevine girer.

Kişi İncelemesi

Keşanlı Ali (Kapalı/Sosyal/Vicdansız) "Morgol gömlek giyerdik Gümüş köstek takardı Hafif şehla bakardı Yaktı mı kalpten yakardı. Kaşta bıçak yarası Yüzde Halep çıbanı Kurşun yemiş ayağı Belli belirsiz aksardı" (Taner, 1995, s. 16). Kurşuncu Hasibe'nin oğlu olan Keşanlı Ali, sevdiği kadın olan Zilha'nın dayısı İhsan'ı öldürmekten dolayı dokuz yıl hapis cezasına çarptırılır. Fakat Keşanlı Ali, işlemediği bir cinayetten dolayı hüküm giyer ve dört yıl hapis yatar. Hapishanede bulunduğu yıllarda hayatla ilgili acı gerçekler öğrenmiş olan Keşanlı Ali, bileğinin gücü ve otoriteyle insanlardan saygı göreceğini anlamıştır. Sinekli'ye geri döndüğünde muhtar olur ve Zilha'ya kavuşmaya çalışır. "K. Ali, halkın yarattığı bir kahraman olarak güvensiz bir toplumda haktır, yasadır, polistir, sendikacıdır... politikacıdır. Eserde K. Ali, bir kahramanlık parodisidir. Bir sokak kabadayısı olarak kuraldışı bir zorbalığa başvurur. Kaderine terk edilen insanlar, bir hapishane kaçkınından medet umacak hale gelmişlerse orada halkın bir ölküye, bir düşünceye ihtiyacı vardır. Eserde bu vurgulanmış ve bir düşünce olarak verilmiştir. Burada, kişinin topluma karşı sorumlu olduğu fikri çok açıktır" (Gürel, 1991, s. 311). "Keşanlı Ali Destanı'nda Ali merkez kişidir. Sıradan bir hayat süren Ali'nin bir cinayete şahit olup yardımcı olmaya çalışırken, cinayetin üzerine yıkılması ile yeni bir yaşam biçimine yönelir. Artık Ali, gecekondu çevresinin kahramanıdır. Gücsüzlerin gücü, ezilmişlerin baş tacıdır. Fakat hapishane hayatı onun yaşama bakışını değiştirir. O hem işlemediği bir cinayet üzerine kalmış hem de öldürdüğü iddia edilen Çamur İhsan, sevdiği Zilha'nın dayısıdır" (Adıyaman, 2012, s. 283). İşlemediği bir suçtan dolayı hüküm giymiş olan Keşanlı Ali, mahkumların zorbalığı karşısında dünyaya olan bakış açısını tamamen değiştirmiş ve bileğinin gücüyle istediği her şeyi yapabileceğine kanaat getirmiştir. İçinde buldukları olumsuz koşullardan dolayı bir kurtarıcıya ihtiyaç duyan Sinekli halkı, Keşanlı Ali'nin yokluğunda onu anlatılan uydurma hikayelerle kutsallaştırmış ve destanlaştırmışlardır. Kendisi hakkında anlatılan uydurma hikayelere inanan ve Sinekli'lerin ona yüklemiş olduğu görevi severek kabul eden Keşanlı Ali, gerçekte kim olduğunu unuttur ve bir yalanın içinde yaşar hale gelir. Keşanlı Ali, Sinekli'lerin Godot'sudur. Fakat halkın kahraman olarak addettiği Keşanlı Ali, mahallesi için bazı olumlu ıslahatlar yapmış olsa da sistem karşısında yenik düşmüştür. Kendisinin gerçekten bir kahraman olduğuna inanır ve aşkı yerine görevi tercih eder.

Özgüvenli Sinekli'ler, mahallede yaşadıkları sorunları Keşanlı Ali'ye teker teker anlatırlar. Kendinden oldukça emin bir tavır takınan Keşanlı Ali, bütün sorunlarla ilgileneceğini söyler: "TEMEL – Çarşambayı perşembeyi bize haram ediyorlar. ALİ – Edemezler. NİYAZI – Demin polis de söyledi. Damlarımızı hepten yıkacaklarmış. ALİ – Yıkamazlar. LUTFİYE – Ya bu ağaların açgözlülüğü. Sus parasını iki misli alacaklarmış... ALİ – Alamazlar. NİYAZI – İhsan'ın takımı senin için, suyu ısındı ayağını denk alsın, diyesiymişler; yakın vakitte vuracaklarmış. ALİ – Vuramazlar" (Taner, 1995, s. 37).

Kurnaz Keşanlı Ali, küçük yaşlarda dut ağacından düşmüş ve bunun sonucunda ayağı sakat kalmıştır. Fakat mahalledeki herkes onun ayağının bir kavgada sakatlandığı sanmaktadır: "GAZETECİ – Ayağınız hangi kavgada sakatlanmıştı Ali Bey? ALİ – (Boş bulunup) Duttan düşmüştüm küçükken. (Toparlanır.) Ha ayağım, eski hikayedir. Çok kıyasıya bir kavgaya idi..." (Taner, 1995, s. 40).

Acımasız Hapishanenin acımasız ortamında yıllarını geçirmiş olan Keşanlı Ali, karşılaştığı bütün sorunların üstesinden bileğinin kuvvetiyle geleceğine inanmaktadır: “GAZETECİ – Bir dakika daha. Hayat hakkında ne düşünüyorsunuz? ALİ – Hayatta ya sünepe olup okkanın altına gideceksin. Ya da üste çıkıp ezeceksin. İksinin ortası yok” (Taner, 1995, s. 40).

Demagog Seçim günü kahvehanede toplanan insanların sempatisini kazanabilmek için kendisini inançlı bir insanmış gibi gösterir ve din üzerinden siyaset yapar. Aynı durumu Yaşar Kemal’in Çakırcalı Efe karakterinde de görmekteyiz: “ALİ – (Onlara doğru kükreyerek) Susun ulan. (Birden herkes tiss olur. Ali sertliği ile tezat teşkil eden bir yumuşaklıkla) Sevgili vatandaşlarım, Cuma namazında idim. Ondan biraz geciktim. Büyüklelerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim...” (Taner, 1995, s. 45).

İkiyüzlü Seçimlerin ardından Keşanlı Ali, halka karşı olan tavrını tamamen değiştirir. Fikir beyan etme özgürlüğünün seçimle birlikte bittiğini vurgular: “ALİ – Susun ulan. 1. KONDULU – Demokrasi var. Fikir beyan etmek yasak mı? TEMEL – Kes sesini be. Bak hala söyleniyor. NURİ – Demokrasi seçim bitene kadardı. ALİ – İstesem hiç danışmam... Bildiğimi okurum. Adam saydık sizi okuyoruz işte” (Taner, 1995, s. 51).

Otoriter Mahallede olup biten her şeyi kontrol etmek ve yapılacak olan her işten avanta sağlamak ister: “ALİ – Benim kahvede bir ırgatlar, bir hizmetçiler, bir de taksi kâhyaları birliği kurulmuştur. Bundan böyle kimse şehirle başına buyruk iş anlaşması yapamaz. Çamaşıra, orta hizmetine, sütüneliğe, fabrika işçiliğine gidecek kadın ve kızlar adlarını şimdiden Hafize'ye yazdırsınlar” (Taner, 1995, s. 53).

Aşık Keşanlı Ali, çocukluk yıllardan beri Zilha'ya aşıktır. Onun gönlünü yeniden kazanabilmek için ona gerçekleri itiraf eder: “ALİ – Senin dayını ben vurmam... ZİLHA – (Gülmeye başlar.) Bu mu idi söyleyeceğin? ALİ – Kız vallahi doğru diyorum. ZİLHA – Doğru söyleyen yeminsiz konuşur. Polisi mahkemeyi gandıramadın da şimdi beni mi gandıracan, gavince...” (Taner, 1995, s. 59).

Saf Kendileri için sahte bir kahraman yaratmış olan Sinekli, Keşanlı Ali'ye bunu gerçekten inandırmışlardır. Keşanlı Ali saflığının bedelini ağır öder: “HAFİZE - Bu uğursuzun ağzını koparmayacak mısın? ALİ - (Zilha'ya) Tab'am beni bekliyor. Durmak olmaz Zilhacığım. ZİLHA - Boş ver tab'ana, korkmuyor musun? ALİ - Korkmasına korkuyorum ama neylersin ki ortada destan var. Destanı yalan komak olmaz. ZİLHA - Havva, Adem'e ne şart koşmuştu. Ya ben ya cennet demiş. Ben de sana şart koşuyorum Ali. Ya ben ya destan. ALİ - Maalesef mümkümsüz Zilha. Kaderim beni çağırıyor. (Mehabetle kalkar) İnsanlar ölür, destanlar kalır. Ben gidiyorum. ZİLHA - Gitme Ali, dur Ali...” (Taner, 1995, s. 123).

Zilha (Kapalı/Sosyal/Duygusal) Şerif Hanım'ın helasında bekçilik yaparak hayatını idame ettiren kadın karakter, Keşanlı Ali'nin çocukluk aşkıdır. Fakat Keşanlı Ali, Çamur İhsan'ı öldürmekten yargılanınca ona küser ve onunla evlenmeyi reddeder. Sinekli'de yaşadığı hayattan iyice bunaldığı için kendisini konforlu bir hayata kavuşturacak beyaz atlı prensini beklemektedir. İhya Onaran tarafından evlat edinilince istediği hayata kavuşur fakat aile tarafından kullanıldığını anlaması çok uzun sürmez. “Keşanlı Ali Destanı'nda Zilha: Sevdiği erkeğin dayısını öldürmesi üzerine bir bunalım yaşayan Zilha, akıl ile duygu arasında çatışma yaşar. Kendisini gecekondu kurtaracak bir kişiyi arar. Eserde yer alan “deli bozuk” ifadesi, Zilha'yı açıklayıcı bir ifadedir. Zilha'yı kurtaracak olacak kişi Bülent seçilir. Fakat onu bu yola kanalize eden tek şey eski karısına benzemesidir. Aile ve profesörün kararıyla Zilha modernleşme eğitimi alır. Olayın gerçeği yani Bülent'in eski eşine benzemekten başka bir özelliği olmadığını anlayınca Ali'ye kaçar” (Adıyaman, 2012, s. 305). “Zilha, hem iç çatışması (aşkı), hem de dış çatışması (topluma karşı) ile verilmiştir. Zilhanın Şarkısı, O toplumdaki bir genç kızın rüyasıdır, hayalidir. Zilha, Türk toplumunda filmlerin yetiştirdiği bir tiptir. Eserin sonunda gelişir ve değişir. (...) Zilha; aşkı, öç alma duygusu, hayal ile hakikat arasında gidişi ile verilir. Yaşadığı hayatla hayalindeki hayat birbirine zıttır. Hayalindeki hayat, gittiği evdekine de zıttır” (Gürel, 1991, s. 312-314). “Taner'in 1962'de Gen - Ar Tiyatrosu'nda ilk kabare tiyatrosu denemesini yaptığı *Bu Şehr-i İstanbul* ki oyununda yer alan «Gültepe No. 8» başlıklı tablonun kahramanı gecekondu kızın daha geliştirilmiş bir çeşitlemesi olan Zilha, çarpık gecekondu koşullarında yetişmiş güzel gene kız tipini tüm boyutlarıyla sergiler. Zilha, bir yanda kendi toplumsal sınıfından seçtiği sevgilisinin verdiği düş kırıklığı, öte yandan saygın bir toplumsal sınıfa atlayarak bireysel kurtuluşunu gerçekleştirme özlemiyle gazete ve dergilerde serüvenlerini okuduğu yüksek tabakadan bayanlara duyduğu hayranlık içinde «gerçek»le «gerçekdışı»ni iç içe yaşar. Zilha, günümüz toplumunda «yükseliş» ya da «düşüş» öykülerini basında

sıkça izlediğimiz, düşleri resimli dergi ve fotoroman türünde yayınlarla beslenmiş, kurtuluşu şarkıcı, film yıldızı olmakta ya da kentli bir «bey»in korunmasına girmekte arayan, «arabeskleşmiş» gecekondulu kızının başarılı bir ilk örneğidir” (Yüksel, 1986, s. 73).

Açgözlü Zilha, gazete ve dergilerde okuduğu dedikodu sütunlarındaki zengin insanların hayatlarına özenir ve onlar gibi olmak ister: “ZİLHA – (Gazetenin arkasından) Kraliçe Süreyya İtalya’da bir kontun yatında fink atıyormuş. (...) ZİLHA – Canı sağ olsun, iyi varmış da yapmış. İnsan dünyaya bir kerem geliyor. Mekadiri bilse idi o da. (Burnunu çeker.) Ben de olsam inadımdan öyle yapardım” (Taner, 1995, s. 24).

Sitemkar Doğumundan itibaren birçok badire atlatmış ve zorluklar içinde yaşamış olan Zilha, çoğu zaman kaderine sitem eder: “ZİLHA – Onlar öyle bilsin. (Seyircilere) Talihmiş. Talihim bir çıkısa karşıma, iki elimle yakaladığım gibi yerden yere çalarım” (Taner, 1995, s. 30).

Maddiyatçı “Neyim Eksik Sizlerden” adlı şarkıyı söyleyen Zilha, kendisini rahat ve konforlu bir hayata kavuşturacak beyaz atlı prensini beklediğini dile getirir: “Bir Şehzade gır atında Şu taraftan çıkısa gelse Tacı tahtı terkeylese Beni deli gibi sevse Kafdağı’nın arkasında Fildişinden bir sarayda Düşün dernek gelin girsem Pırlantalı taşlar taksam ah” (Taner, 1995, s. 30-31).

Dürüst Sinekli mahallesinde yaşayan herkes, Keşanlı Ali’ye methiyeler düzerken Zilha, onun karşısına çıkar ve onunla ilgili düşüncelerini dürüst bir şekilde söyler: “ZİLHA – (Kalabalığı yarıp çıkarak) Benim söyleyecek iki çift lafım var. Bu adam gaatilin biridir. Dayımı vurdu. Hepiniz biliyorsunuz. Gendinize gaatilden mıhtar mı seçeceksiniz...” (Taner, 1995, s. 47).

Vicdanlı Zilha, bütün kabalığına ve görgüsüzlüğüne rağmen aslında vicdanlı bir yüreğe sahiptir: “ZİLHA – (Miyavlayan kedi yavrusunu eğilip alarak ve okşayarak) Gel pisi pisi. Gel çocuğum, gel bana sen...” (Taner, 1995, s. 57).

İnatçı Keşanlı Ali Zilha’yı, İhsan’ı kendisinin öldürmediği konusunda ikna etmeye çalışır. Fakat Keşanlı Ali’ye küsmüş olan Zilha, onunla hemen barışmak istemez: “ALİ – Mahkemede mapusta hep direndim durdum. Ben maksumum diye. Hüküm giymekten çok seni kaybetmek kodu bana... ZİLHA – Eksik olma... ALİ – Ama duydum ki sen de beni katil sanırmışsın. Bir ağırıma gitsin, bir ağırıma gitsin... Tam üç ay her gece ranzada ağladım için için...” (Taner, 1995, s. 59).

Memnun Onaranların evine yerleşmesinin ardından Zilha, sahip olduğu yaşam standartlarından dolayı fazlasıyla mutlu olur: “ZİLHA – Beni bu eve evladı maneviyatlık aldılar. Bir çocuğu bir de Şamama’yı gezdiriyorum. İşim o kadar. Şamama evin köpeği. Burada medeniyet varmış be. Eskiden ayaklarımı aydan aya yıkardım. Hem de çorabımı çıkarmadan. Oldu olacak ikisi birden yıkansın diye. Şimdi her gün banyo yapıyorum. Her Allahın günü yıkanan deri ne kadar yumuşak olurmuş meğer. Amonyak kokusuna öyle alışmışım ki, burada temiz hava ilkin ciğerlerime dokandı” (Taner, 1995, s. 84).

Kaba Onaranların evinde nezaket dersleri almış olan Zilha, mahallesini ziyarete geldiğinde Keşanlı Ali’nin ona tokat atması üzerine eski haline döner: “ALİ – Ana dilinlen konuş. ZİLHA – (Yüzünü oğuşturur.) Çirkefe düşmüş yaban armudu sen de. ALİ – Babandır. Kaşkaval kabuğu ZİLHA – Anandır, orospunun oğlu... ALİ – Sokak aşiftesi. ZİLHA – Bit laşesi. Süprüntü küfesi. ALİ – Veledizina, kubur faresi” (Taner, 1995, s. 100).

İzmarit Nuri (Kapalı/Sosyal/Mantıklı) Sinekli mahallesinde yaşayan Keşanlı karakter, birbirinden farklı birçok iş yaparak hayatını idame ettirmeye çalışır. Keşanlı Ali’nin en sadık adamıdır ve onun mahallede destansı bir kahraman olarak nam salmasında başrol oynar. Keşanlı Ali’nin yardımcısıdır ve onun yapmak istediği her işte öncü rolü oynar. “İzmarit Nuri karakteri oyunun en önemli öğelerinden biridir. Hem Yunan Tragedyalarındaki habercilere benzetilir. Hem Karagöz öğeleri taşır. Aynı zaman da kavuklu özellikleri de olduğu söylenebilir. Renkli ve tez canlı bir karakterdir. Oyunun giriş kısmında kendini tanıttığı bölüm eğer okunursa karakterin daha rahat anlaşılacağı kanaatindeyim. Giriş kısmındaki İzmarit Nuri kısmında:” (Kavrakoğlu, 2011, s. 34). “Adım Nuri Namı diğer İzmarit Keşanlıyım Ali’nin memleketlisi On parmağımda on marifet Bir eser, gazta satarım Bir eser, kundura boyarım İşsiz kalınca Her bir işi yaparım. Musluk tamir ederim, Lağım temizlerim Otomobil yıkarım Köpek gezdiririm Çocuk bakarım Çocuk yoksa Evelallah Onu bile yaparım” (Taner, 1995, s. 17-18). “İzmarit Nuri karakterinin amacı Keşanlı Ali’nin mahalledeki en büyük güç olmasını

sağlamaktır. Bu yüzden Ali hapisteyken onun hakkında hikayeler anlatır. Bilgiler verir. Hapishaneden haberler getirir. Ali ne yaptıysa bire bin katarak bütün Sinekli'de anlatır. Bu sayede Ali gelmeden destanı gelecek ve yayılacak geldiğinde de ister istemez bütün mahalle kendisine saygı gösterecek ve Nuri amacına ulaşabilecektir. İzmirli Nuri karakterinin isteğiyle hiç riske girmeden, para ve mevki sahibi olmaktır. Bu yüzden Ali geldiğinde muhtarlık seçimlerinde onu aday göstermesi için bütün mahalleliyi kışkırtır. Kendisi en küçük bir olayda bile Ali karakterinin yanına koşar yardımını ister” (Kavrakoğlu, 2011, s. 34-35).

Umutlu Keşanlı Ali'nin Sinekli'ye geri dönmesiyle mahallelilerin bütün sorunlarından kurtulacaklarını umut eder: “NURİ – Eh, her gecenin bir sabahı var. (Onlara bakar.) Çanlarına ot tıkanacak, Keşanlı çıkınca. İsterler mi?” (Taner, 1995, s. 30).

Uydurukçu Keşanlı Ali'nin mahalleye ne kadar gerekli olduğunu halka kabul ettirmek için onunla ilgili uydurma hikayeler anlatır: “NURİ – Basbayağı şerbetli işte. Anası Hasibe Bacı dini bütün bir kadındı. Mahalleliye mıska verir, kurşun döker, büyü yazar; Ali doğduğunda okuyup üflemiş. O gün bugün Ali'ye kurşun bıçak işlemez...” (Taner, 1995, s. 34).

Sadık Keşanlı Ali'nin en sadık dostu ve yardımcısı İzmirli Nuri'dir. Onun hakkını kendi hakkıymış gibi savunur. Kraldan çok kralcıdır: “NURİ – Ben Ali Ağabeyin namusuna sinek kondurmam, keşkem aleyhiselam” (Taner, 1995, s. 35).

Yardakçı Keşanlı Ali'nin muhtarlık seçimlerini kazanması için mahalleleri kışkırtır ve yasadışı yollara başvurarak onun seçimi kazanmasını sağlar: “NURİ – Vay namussuzlar. Neyse. Demek şimdi Teke ve Çakal'a karşı anlı şanlı Keşanlı Ali kalıyor aday olarak. (Kalabalığa alkışlayın işareti yapar.)” (Taner, 1995, s. 42).

Kurnaz Seçim günü propaganda yasağı vardır. Fakat Nuri kahvehanede oturan mahallelilere Keşanlı Ali'yle ilgili güzellemeler yapar. Şişman Polis'i karşısında görünce durumu toparlar: “NURİ - (...) Kaldı ki, bugün propaganda da yasaktır. Sakın böyle şeylere kalkmayın arkadaşlarım. İstediginizi seçin. Hep kardeşiz. Polis arkadaş da bizim kardeşimizdir. Değil mi öyle kardeşim? Milli hislerinize, hamiyetinize hitap ediyorum. Bakın gözlerim yaşardı. Sesim titiyor. Hadi İstiklal Marşı söyleyelim. Yaşasın bütün adaylar, yaşasın millet...” (Taner, 1995, s. 42).

Umursamaz İzmirli Nuri, Keşanlı Ali'nin otoritesine güvenerek bütün sorumluluklarını ona yüklemiştir. Amacı kolay yoldan para kazanmaktır: “NURİ – Şefin var mı yan gel yat İçin ferah kafan rahat Derdin varsa sallama Düşünme hiç keyfine bak Şef talihler döndürür Şef olmazlar oldurur Şef yağmurlar yağdırır Şef demişler buna uyy Suni gübre misali Mahsul bilem açtırır” (Taner, 1995, s. 50).

Anlatıcı Zaman zaman İzmirli Nuri oyunda gerçekleşen olaylarla ilgi bilgi verir ve okuru/izleyiciyi aydınlatır. Verilmek istenen iletilerin çoğu zaman sözcülüğünü yapar: “Ali abi iki ay içinde muma döndürdü Sinekli'yi. Bir kerem konduları yıktırma takririni geri aldırdı. İyi mi? Düşünmüş, önümüzde seçimler var. Gelsin de kılıma dokunsunlar bakalım. Hangi parti iki yüz bin kondulunun oyunu küçümseyebilir? Sizin anlıyacağınız şimdilik bu iş yattı. Santralını işletiyor adam. Şuranın ilçe olması için bir de teklif yapacak diyorlar. İyi mi? İnşaat seslerini duyuyor musunuz? Yardım fonu parası ile evsizlere dört yıl vadeli maliyet fiatına kulübeler inşa ediliyor. Kan davası güdenlerden üçünü (haritayı gösterir) şehrin en işlek yerlerine taksi kahyası nasbetti. O iş de böylece yattı. İyi mi? Mano, haraç, sus parası almasına alıyor. Ama insafla. Vergi atamadan bütçe açığı nasıl kapanır. Partilerden para sızdırıyormuş diye homurdananlar oluyor. Sızdırır sızdırır. Bugüne bugün hükümet bilem dış yardımsız yapamıyor. Biz nasıl yaparız. Hasılı erkânı harp gibi adam. Tanrı nazardan saklasın” (Taner, 1995, s. 70-71).

Sözcü Yazarın vermek istediği önemli iletilerin sözcülüğünü yaptığı görülür: “İnsanın eski huyu Kendine hep bir put yapar Oldum bitti böyle bu Kendi yapar kendi tapar” (Taner, 1995, s. 51).

Kaynakça

Adıyaman, H. (2012). *Haldun Taner Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Yeni Türk Dili ve Edebiyatı. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Atalay, İ., & Er, A. (2013). *Oluşumsal Yapısalcılık Bağlamında "Sorunsal Kahraman" ve "Dünya Görüşü" Kavramları: Bernard Marie Koltes'in Batı Rıhtımı (Quai Ouest)*. *Humanitas*(2), 27-47.
- Gürel, Z. (1991). *Haldun Taner'in Keşanlı Ali Destanı Üzerine*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 307-323.
- Kavrakoğlu, İ. (2011). *Haldun Taner'in Keşanlı Ali Destanı Adlı Eserindeki İzmarit Nuri Karakterinin Stanislavski Yöntemiyle İncelenmesi*. Bahçeşehir Üniversitesi, İleri Oyunculuk Bölümü. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taner, H. (1995). *Haldun Taner Bütün Oyunları I / Keşanlı Ali Destanı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yüksel, A. (1986). *Haldun Taner Tiyatrosu*. Ankara: Bilgi yayınevi.